

15

**Estudi sobre pornografia
a les Illes Balears: accés i
impacte en l'adolescència,
dret internacional i nacional
aplicable, i solucions
tecnològiques de control i
bloqueig**

**LLUÍS BALLESTER BRAGE
SANDRA SEDANO COLOM
MANON DIQUERO**

Lluís Ballester Brage

Doctor en Sociologia (UAB) i en Filosofia (UIB) i investigador col·laborador del Departament de Pedagogia i Didàctiques Específiques. Ha estat professor titular d'universitat de Mètodes d'Investigació fins al 2020 (UIB). Ha treballat en programes socioeducatius per a joves, de justícia juvenil i de serveis socials comunitaris. Ha estat director de la Unitat de Planificació i Estudis del Consell de Mallorca, de l'Institut de Ciències de l'Educació de la UIB i de l'Agència de Qualitat Universitària de la UIB. Ha estat membre de GIFES-UIB fins al 2020. Actualment, és membre del Grup d'Estudis de la Prostitució a les Illes Balears (GEPIB) i de la Red Académica de Estudios sobre Prostitución y Pornografía. Les seves publicacions internacionals i els treballs de divulgació es poden trobar a www.researchgate.net.

Sandra Sedano Colom

Llicenciada en Psicopedagogia. Títol d'Experta Universitària en Estudis de Gènere i la seva Aplicació als Àmbits Socials (UIB), d'Experta Universitària en Coordinació de Gestió de Programes per a la Joventut (Universitat de València) i d'Especialista Universitària en Coeducació (UIB). És corresponsable tècnica de *l'Estudi sobre els coneixements i la percepció sobre l'educació i la salut afectiva i sexual i de prevenció de les violències masclistes al municipi de Calvià* (2020); coordinadora del «Monogràfic d'Educació Afectiva i Sexual» de *l'Anuari de l'Educació de les Illes Balears 2020*; autora de *Calvià, municipi compromès amb l'EAS*, i coordinadora i coautora de *Calvià coeduca. Projectes, accions i materials per a una educació feminista* (2022). Ha participat en l'estudi sobre prostitució, tracta i explotació sexual en les Illes Balears. Corresponsable tècnica del diagnòstic de l'Estudi sobre la pornografia a les Illes Balears. És professora de la UIB i responsable del Servei d'Igualtat de l'Ajuntament de Calvià.

Manon Diquero

Grau en Pedagogia. Màster en Gestió de Projectes i Especialista Universitària en Coeducació i Formació Complementària en matèria d'igualtat, plans d'igualtat i campanyes de prevenció d'assetjament sexual. Ha estat tècnica d'Administració Especial d'Igualtat a l'Ajuntament de Calvià. Ha coordinat el Projecte d'Educació Afectiva i Sexual als centres educatius del municipi i ha impartit formació sobre l'impacte de la pornografia en les relacions interpersonals.

Resum

Es presenten els resultats de la primera part de la publicació *Estudi sobre pornografia a les Illes Balears: accés i impacte sobre l'adolescència, dret internacional i nacional aplicable i solucions tecnològiques de control i bloqueig*, encarregat per l'Institut Balear de la Dona (IBD) a la Fundació Universitat-Empresa de les illes Balears (FUEIB) a l'any 2022. Es dona a conèixer l'equip de treball de l'estudi; els objectius; els principals riscos que hi ha al voltant de la nova pornografia en línia (NPO) i com afecten els i les menors; l'impacte que està tenint l'NPO específicament a les Illes Balears a través dels resultats de les enquestes fetes durant l'estudi a l'alumnat i les famílies de diferents centres educatius, i les valoracions fetes per les persones expertes en la matèria. El darrer apartat ofereix recomanacions de les persones participants per protegir la infància i l'adolescència i una proposta de programa d'educació afectiva i sexual (EAS) integral que respon a les 5 P: prevenció, protecció, participació, persecució i promoció de les relacions igualitàries i una sexualitat saludable.

Paraules clau: Pornografia / Educació afectiva i sexual / Riscos / Infants i joves / Illes Balears / Prevenció / Protecció

Resumen

Se presentan los resultados de la primera parte de la publicación *Estudio sobre pornografía en las Illes Balears: acceso e impacto sobre la adolescencia, derecho internacional y nacional aplicable y soluciones tecnológicas de control y bloqueo*, encargado por el Institut Balear de la Dona (IBD) a la Fundació Universitat-Empresa de les Illes Balears (FUEIB) en 2022. Se da a conocer el equipo de trabajo del estudio; los objetivos; los principales riesgos existentes alrededor de la nueva pornografía en línea (NPO) y cómo afectan a los y las menores; el impacto que está teniendo específicamente la NPO en las Islas Baleares a través de los resultados de las encuestas realizadas durante el estudio al alumnado y las familias de diferentes centros educativos, y las valoraciones hechas por las personas expertas en la materia. El último apartado ofrece recomendaciones de las personas participantes para proteger la infancia y la adolescencia y una propuesta de programa de educación afectiva y sexual (EAS) integral que responde a las 5 P: prevención, protección, participación, persecución y promoción de las relaciones igualitarias y una sexualidad saludable.

Palabras clave: Pornografía / Educación afectiva y sexual / Riesgos / Niños y jóvenes / Islas Baleares / Prevención / Protección

1. L'estudi

L'Institut Balear de la Dona (IBD) va encarregar a la Fundació Universitat-Empresa de les Illes Balears (FUEIB) l'elaboració d'un estudi sobre l'accés a la nova pornografia en línia, i el consum i les implicacions d'aquesta a les Illes Balears; una anàlisi de la legislació internacional, europea, estatal i autonòmica, i un examen sobre les formes telemàtiques d'accés i de control als continguts pornogràfics per part de les persones menors.

L'equip d'investigació que ha elaborat l'estudi és el següent:

Direcció i coordinació:

Valentina Milano, professora de Dret Internacional Públic (Universitat de les Illes Balears)

– Equip principal de la primera part de l'estudi

Direcció i investigació:

Lluís Ballester Brage i Sandra Sedano Colom (Universitat de les Illes Balears)
 Maria Nadal Roig, responsable de l'Oficina Tècnica i investigadora col·laboradora

Albert Cabellos Vidal, responsable de les enquestes web

– Equip principal de la segona part de l'estudi

Direcció i investigació:

Valentina Milano (Universitat de les Illes Balears)

Maria Ballester Cardell, investigadora i coautora (Universitat de les Illes Balears)

– Equip principal de la tercera part de l'estudi

Direcció i investigació:

Berta Aznar-Martínez (Universitat Ramon Llull)

Judith Lorente-De-Sanz (Universitat Ramon Llull)

L'estudi està dividit en tres parts:

1. Les dades obtingudes d'un diagnòstic quantitatiu de les mostres recollides mitjançant enquestes a alumnat i famílies dels centres públics educatius de les Illes Balears, d'un diagnòstic qualitatiu per mitjà de cinc grups de discussió d'alumnes d'entre 14 i 18 anys, i de la consulta a persones expertes del món acadèmic i de diferents àmbits professionals.
2. Les obligacions dels poders públics en matèria de protecció de la infància i l'adolescència quant a l'accés de què disposen a continguts pornogràfics digitals i als riscos que generen, obligacions que es desprenen de les normatives internacionals i estatals.
3. Les formes digitals d'inici a la pornografia accedint-hi des de pàgines gratuïtes, xarxes socials, jocs en línia i plataformes que comporten riscos tant de consum com d'ús excessiu d'internet. La manca de protecció de les dades personal, la suplantació de la identitat, l'assetjament, la sextorsió o la ciberseducció de menors (*grooming*), entre d'altres, així com els possibles límits.

Els **objectius principals** del treball són els següents:

- Estudiar el consum i l'impacte de la pornografia en la infància i l'adolescència de les Illes Balears.
- Estudiar la resposta de caràcter social, educatiu, jurídic i tecnològic que s'està donant a l'impacte de la pornografia en la infància i l'adoles-

cència en l'àmbit autonòmic, nacional internacional.

- Treure conclusions i recomanacions sobre allò que s'ha de fer, i millorar la resposta de caràcter social, educatiu, jurídic i tecnològic davant aquest fenomen.

La primera part de l'estudi s'obre amb un **marc conceptual**. Es defineixen les característiques de la nova pornografia en línia (NPO), amb una referència a l'increment de la violència sexual i a la relació que té amb l'NPO. La primera qüestió és saber què inclou el concepte d'NPO. En aquest sentit, es tractaria de qualsevol material distribuït per internet que mostri obertament activitat sexual humana (amb homes o dones, de qualsevol orientació sexual). En canvi, el material que mostra cossos nus, però no relacions sexuals o una altra activitat sexual, no pertany a la pornografia que s'estudia en aquest treball.

Abans de continuar, cal distingir el concepte de nova pornografia en línia del de pornografia convencional. Aquesta és la que es distribuïa, durant la segona meitat del segle XX, en paper i en filmacions de llarga durada amb l'objectiu de mostrar conductes sexuals i excitar. Per accedir-hi, hi havia una sèrie d'obstacles: ser major de 18 anys i disposar de certa quantitat de doblers i d'un espai privat per poder visualitzar-la. A partir de 2008, apareix la nova pornografia en internet distribuïda per empreses capitalistes que aprofiten els avenços de la tecnologia per ampliar el seu mercat a través de filmacions molt curtes o utilitzant altres canals, com ara videojocs, càmeres web, aplicacions, xarxes socials, etc. Té com a objectiu mostrar conductes sexuals extremes,

excitar amb rapidesa i generar conductes transgressores. Aquesta pornografia no té límits, ja que és accessible, assequible i anònima.

En definitiva, són imatges sexualment explícites, carregades de violència sexual i que cosifiquen i denigren les dones.

2. Quins són els riscos de l'NPO?

La nova pornografia s'ha convertit en la font principal d'aprenentatge sexual, de construcció d'identitat sexual, per a menors i joves (Wright, 2018). L'augment de la importància de la nova pornografia en la formació dels coneixements bàsics i les actituds és cada vegada més freqüent en els i les adolescents, i la nova pornografia en línia s'està convertint en la font de les respostes per satisfer la seva curiositat (Ballester *et al.*, 2020a; Biota *et al.*, 2022; Dawson *et al.*, 2020).

Principalment, hi ha tres riscos: el risc per accés, el risc per consum i el risc per contacte. El risc per accés s'esdevé bàsicament per les edats d'inici, el context formatiu i la poca seguretat que controla aquest accés. El risc per consum es produeix per l'accés a continguts sense límits; es tracta d'un consum sense límits i problemàtic. El risc per contacte és degut al fet que poden rebre invitacions a produir, invitacions a connectar o sextorsió, entre d'altres, a través dels espais digitals.

Els riscos per accés i per consum segueixen un model conductual i emocional cognitiu concrets. Aquest model del consum de la pornografia es desenvolupa segons tres motivacions: motivació individual de consum, motivació social produïda per la pressió del grup i motivació per la cultura del porno.

La curiositat de les persones menors per la sexualitat és la seva motivació individual i principal per consumir-ne, ja que obtenen respostes mitjançant la pornografia. La curiositat, la facilitat d'accedir a la pornografia a través de les tecnologies i la manca d'alternatives per aconseguir informació afavoreixen un espai perquè les empreses relacionades amb la indústria pornogràfica es lucrin fent ús dels contextos de comunicació de l'adolescència i de la joventut, com ara les xarxes socials o els videojocs. L'inici del consum passa a ser normalitzat pel reforçament del grup d'iguals, la fratria i la masculinitat tòxica que es complementa amb la cultura del porno.

La cultura del porno és la hipersexualització social, principalment la cosificació de les dones en diferents àmbits, com ara la música, la publicitat, els programes de televisió, les xarxes socials, els videojocs o les sèries, que es fan encara més visibles per mitjà de la cultura de les pantalles. També es pot parlar de la pornificació de la cultura com la normalització de formes, continguts i estètiques que deixen de ser percebudes com a pornogràfiques per la gran exposició que han aconseguit tenir més enllà del seu àmbit específic.

Aquesta motivació social de consum pot captar els joves i fer que n'augmenti la freqüència perquè és inicialment plaent i permet la masturbació sense consentiment ni frustració, de manera que desenvolupen una fantasia masculista a través de la visualització de vídeos i es masturben compulsivament. El consum massiu condiona el plaer de la joventut. Els joves poden arribar a ser conscients d'aquesta dependència externa

quan no poden obtenir plaer sense vídeos. En aquest moment, hi ha dues possibilitats: o bé que hi posin remei, probablement perquè tinguin alternatives, per exemple, relacions emocionalment estimulants, o bé que segueixin el discurs justificador de la ideologia de la pornografia i facin una desconexió empàtica per minimitzar-ne l'impacte i racionalitzar d'alguna forma allò que els passa.

3. Quin impacte té l'NPO?

3.1. Què diuen els i les adolescents?

La recollida d'informació i la consulta s'han duit a terme en tres processos: enquestes a l'alumnat i pares i mares; grups de discussió i entrevistes a l'alumnat, i consulta de professionals de diferents àmbits. A continuació, es mostren els resultats més destacables de les enquestes.

La mostra ha estat de 3.629 alumnes de les Balears d'entre 13 i 18 anys. A les Balears, l'edat del primer contacte amb la pornografia és baixa. Crida l'atenció que el 17,5 % de l'alumnat reconeix que hi va tenir les primeres experiències als 8 o 9 anys, i que el 93,3 % ha començat abans dels 14 anys. L'estudi *Teens and Pornography* (San Francisco, 2022) indica que el 54 % d'adolescents estatunidencs enquestats de 13 a 17 anys va accedir per primera vegada a la pornografia abans dels 14 anys, un percentatge que és quasi la meitat del de les Illes Balears. L'estudi que hem elaborat reflecteix que la mitjana d'edat d'inici de la visualització habitual de pornografia a les Balears ha experimentat un procés d'igualació de les edats per sexes: 12,7 anys

en el cas dels joves i 12,98 en el cas de les joves.

Quant al desenvolupament d'aquest consum inicial de pornografia, es constata una reducció de la diferència entre sexes, amb un 91,7 % d'homes adolescents i un 89,3 % de dones adolescents que han mirat pornografia regularment al llarg dels darrers anys. L'estudi *Nueva pornografía y cambios en las relaciones interpersonales*, de 2019, indicava que el consum era majoritàriament masculí.

Sense obviar que tota la pornografia inclou violència (Alario, 2021; Cobo, 2020), simbòlica, física o verbal, el porno dur (*hardcore*) és el més cruel. Precisament aquest tipus de porno és el que mira el 66,9 % de les dones adolescents, enfront del 84,7 % dels homes. Si se superposen aquestes dades amb la freqüència amb la qual miren pornografia, el 81 % en miren esporàdicament

una o dues vegades a la setmana i el 19,1% restant una vegada cada dia o diverses vegades al dia; per tant, la intensitat del consum és elevada. Les hores dedicades permeten diferenciar tres nivells de consum:

1. Nivell baix (1 o 2 hores setmanals): el 42,1 %
2. Nivell mitjà (3 i 4 hores setmanals): el 22,9 %
3. Nivell alt (més de 5 hores setmanals): el 31 %, fet que suposa un consum problemàtic de la pornografia

A la pregunta sobre quins efectes positius té la pornografia, la gran majoria creu que serveix per satisfer la curiositat (54,5 %), per aportar coneixement sobre sexe (39,8 %) i per estimular la masturbació (36,1 %). A continuació, hi ha aquestes dades desagregades per sexe:

Taula 1: Els efectes positius de l'NPO segons les dones i els homes adolescents de les Illes Balears

	Dones	Homes
Satisfer la curiositat	0,48	0,61
Aprendre sobre sexe	0,26	0,54
Masturbar-se a gust	0,16	0,52

Font: Dades extretes de l'Estudi sobre pornografia a les Illes Balears: accés i impacte sobre l'adolescència, dret internacional i nacional aplicable i solucions tecnològiques de control i bloqueig, i elaboració pròpia

Els homes adolescents troben molts més efectes positius en la visualització de pornografia que les dones adolescents, probablement perquè són ells els protagonistes d'aquesta indústria com a principals consumidors.

Quant als efectes negatius que provoca la visualització de pornografia, el 24,0 % d'adolescents assenyalen que afecta les relacions amb la parella, el 20,9 % s'arriba a avorrir amb relació al sexe, el 17,3 % dedica massa

temps a consumir-ne i el 12,8 % considera que impacta en els estudis. El 7,1 % de les dones adolescents consideren que afecta negativament les relacions amb les parelles, enfront del 39,6% d'homes adolescents. Ells són més conscients dels efectes negatius que no elles.

El tipus de consum, la freqüència, les hores dedicades, la intensitat i la normalització d'aquest consum de pornografia són factors de risc per a la joventut.

El consum de pornografia té efectes en les conductes. Les persones adolescents en reconeixen els següents:

- El 10,5 % ha utilitzat menys preservatius (dones: 11,1 %; homes: 10,0 %).
- El 8,9 % de les dones adolescents s'han sentit pressionades a fer coses que no volien, enfront del 2,2 % d'homes adolescents.
- El 6,6 % de les dones adolescents ha tingut sexe amb persones desconegudes, enfront del 3,7 % d'homes adolescents.
- El 5,8 % de dones adolescents ha enviat imatges pornogràfiques a amigats, enfront del 2,9 % d'homes adolescents.
- El 5,4 % d'homes adolescents ha pressionat una altra persona o ha prescindit del seu consentiment.

Destaquen els percentatges de dones adolescents que han patit conductes de risc i han estat víctimes d'agressions sexuals.

Es pot començar a considerar que hi ha un consum problemàtic de pornografia (CPP) en els i les joves a partir de l'aparició de les següents conduc-

tes amb una freqüència entre dues o més vegades:

- L'11,4 % dels homes adolescents indiquen que els costa resistir els impulsos de mirar pornografia, enfront del 3,5 % de les dones adolescents.
- L'11,7 % han mirat pornografia durant més temps o amb més freqüència del que pensaven, enfront del 0,5 % de les dones adolescents.
- El 8,2 % d'homes adolescents s'han esforçat, sense resultat, per aconseguir aturar, reduir o controlar el consum de pornografia, enfront del 4,0 % de les dones adolescents.
- El 7,0 % dels homes adolescents indiquen que han tingut una obsessió amb el consum de pornografia i la masturbació, enfront del 0,7 % de les dones adolescents.
- El 6,3 % d'homes adolescents han invertit un temps important (2 o més hores el mateix dia) mirant pornografia, enfront de l'1,4 % de les dones adolescents.
- El 5,0 % d'homes adolescents han deixat d'anar a llocs o de fer coses que abans els interessaven per poder mirar pornografia, enfront de l'1,5 % de les dones adolescents.

El consum problemàtic de pornografia afecta de forma més significativa els homes adolescents que no les dones adolescents, probablement pel fet que són els protagonistes actius de la pornografia. El 14,10 % dels homes adolescents tenen un nivell mitjà de consum problemàtic de pornografia, enfront del 4,40 % de les dones adolescents, i l'11,80 % d'homes adolescents té un nivell alt o molt alt de consum problemàtic de pornogra-

fia, enfront del 2,00 % de les dones adolescents.

Tenint en compte que l'any 2022 a les Illes Balears hi havia 74.001 adolescents i considerant les dades ana-

litzades sobre consum problemàtic de pornografia, es pot afirmar que el 19,5 % d'adolescents que l'experimenten correspon a 14.430 joves, dels quals 2.292 són dones i 8.891 homes.

Taula 2: Estimació del consum problemàtic de pornografia a les Illes Balears

Edat	ILLES BALEARS		TOTALS
	Homes	Dones	
13	6.816	6.266	13.082
14	6.481	6.016	12.497
15	6.400	6.080	12.480
16	6.171	5.682	11.853
17	6.161	5.846	12.007
18	6.162	5.920	12.082
TOTAL	38.191	35.810	74.001
%	0,52	0,48	1
Estimació per a les Illes Balears			
	0,26	0,06	0,2
	9.891	2.292	14.430

Font: Institut d'Estadística de les Illes Balears (IBESTAT) i elaboració pròpia

Com hem comentat al començament de l'article, la curiositat és el principal factor que afavoreix l'inici del consum de pornografia. Per tant, s'ha demanat a les persones adolescents quina és la seva experiència de formació en educació afectiva i sexual (EAS). El 68,8 % ha participat en EAS, però d'aquestes persones que han contestat que sí, el 73,8 % ha rebut menys de 5 hores de formació, el 6,9 % de 5 a 9 hores, el 4,3 % 10 o més hores i el 15,0 % no ho sap o no

contesta. La gran majoria ha assistit a qualche xerrada i poc més. Així, la intensitat és baixa i té un impacte també limitat. D'aquest mateix alumnat que ha participat en EAS, el 33,0 % considera que l'EAS ha contestat els seus dubtes, curiositats o interessos, i el 66,9 % no n'ha quedat satisfet. Amb relació a la resolució de dubtes, el 53,4 % indica que les amistats resolen els dubtes; el 38,2 % els pares i les mares, i el 32,5 % mitjançant internet.

3.2. Què diuen les famílies sobre la pornografia?

La mostra de les famílies ha estat de 2.592 enquestes a persones que estan a càrrec d'un o una adolescent d'edat compresa entre 11 i 18 anys a les Illes Balears. D'aquesta mostra, cal destacar la participació molt més significativa de les mares, amb un 82,8 % de les respostes, enfront d'un 15,4 % dels pares, un 1,5 % d'altres famílies amb responsabilitat parental i un 0,4% de tutors o tutores de centres d'acolliment.

A continuació, es comenten les respostes de les famílies a partir de les 8 qüestions clau que es plantejaren a les enquestes. El 95,1 % de les famílies consideren que és necessari parlar als fills i filles sobre sexualitat i EAS, i el 51,4 % indiquen que no tenen dubtes sobre fer-ho; la resta no ho sap o no contesta. El 68,2 % de les mares mostren preocupació per l'edat de les primeres relacions sexuals més íntimes de fills i filles, enfront del 64,4 % dels pares.

El 65,9 % de les famílies creuen que els fills i filles tenen interès a parlar sobre sexualitat; el 63,6 % contenen que cal evitar que els fills i filles mirin material pornogràfic, i el 78,4 % opinen que els efectes no són positius i que, per tant, la pornografia pot tenir efectes poc saludables en la sexualitat dels fills i filles. Aquesta dada és interessant perquè mostra que són conscients que fills i filles tenen curiositat i una necessitat de coneixements. El 80,6 % de les famílies tenen confiança en el sistema educatiu a l'hora d'impartir EAS als centres educatius, i el 89,9 % reconeixen la importància de parlar sobre sexua-

litat amb els fills i filles abans de les relacions.

Les experiències de comunicació sobre emocions, afectivitat i sexualitat són elevades en les famílies que han contestat l'enquesta: el 67,8 % de les mares han parlat amb els seus fills i filles sobre EAS, i el 63,7% dels pares també n'han parlat. Cal recordar el 15,4 % de pares que han contestat l'enquesta, enfront del 82,8 % de mares, són la proporció de pares probablement més conscienciats i implicats respecte a aquesta qüestió que ens preocupa.

Els temes més tractats quan parlen amb els fills són els següents:

- Les relacions basades en el respecte (75,7 %)
- Els valors en les relacions (65,5 %)
- Les emocions i l'afectivitat (65,2 %)
- L'orientació sexual (64,0 %)
- El consentiment entès com a consens de pràctiques (62,4 %)
- Els canvis físics (60,4 %)
- L'ús d'anticonceptius i cultura de la protecció i de la cura de totes les persones implicades (57,3 %)

Els temes més tractats quan parlen amb les filles són els següents:

- El desig (76,6 %)
- L'orientació sexual (67,9 %)
- Les emocions i l'afectivitat (67,3 %)
- Els valors en les relacions (65,5 %)
- Els canvis físics (65,2 %)
- El consentiment també entès com a consens de pràctiques (64,3 %)
- L'embaràs, probablement vinculat als anticonceptius (61,0 %)

Les famílies segueixen un model d'educació afectiva i sexual (EAS) de

protecció més que no de prevenció. Els temes que tracten amb els i les menors indiquen que mostren preocupació per l'educació sexual a partir del moment en què prenen consciència que els seus fills i filles poden mantenir relacions sexuals amb altres persones, i centren l'educació en aquest aspecte. L'EAS és l'eina més potent i que millor funciona enfront de la nova pornografia en línia (NPO), ja que ofereix formació des d'edats primerenques per evitar que la pornografia sigui la primera i única forma d'aprenentatge afectiu i sexual.

3.3. Què diuen les persones expertes? Com està afectant la joventut?

La mostra de les consultes de professionals és de 32 persones del territori espanyol expertes en educació, igualtat, joventut, àmbit social, salut afectiva i sexual, i salut mental. El principal risc de l'NPO és que cada vegada es comença a mirar pornografia a edats més primerenques, i això agreuja la normalització de la violència contra les dones i la deseducació sexual.

La normalització de la violència contra les dones s'esdevé perquè aquest material les presenta com a submises, les tracta de manera denigrant i les mostra fent pràctiques violentes i activitats de risc per a la salut.

La deseducació sexual es produeix a conseqüència de l'NPO, perquè hi ha homes joves que miren pornografia en línia durant moltes hores; que deixen de fer altres activitats, com ara esport o activitats socials, i que cada vegada obtenen menys plaer. A més, poques vegades es fan servir preservatius en les pràctiques que s'hi mos-

tren. També s'hi s'afegeix el fet que la pornografia no té en compte el vincle segur entre les persones, el respecte, el consens de pràctiques i el plaer compartit.

4. Com funciona i què se'ns escapa de l'espai digital?

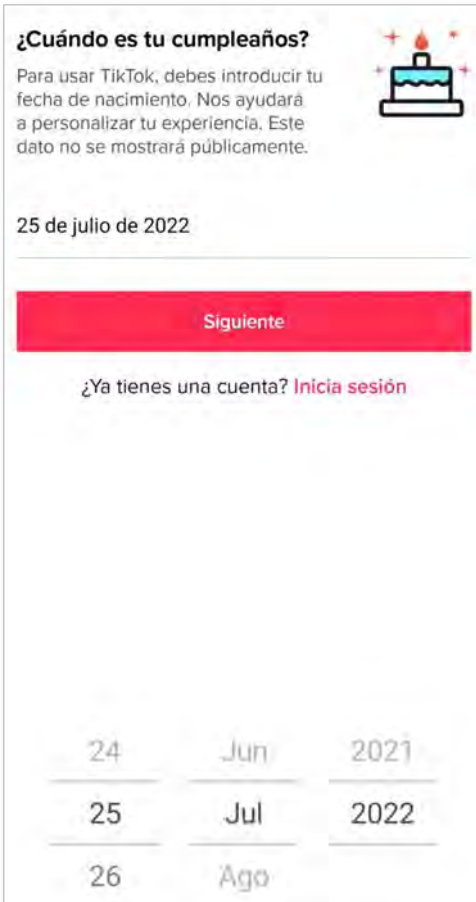
L'espai digital és la principal eina perquè la joventut tingui accés a l'NPO. Per tant, cal parlar dels perills i de les formes telemàtiques de control i d'accés a la pornografia per part de menors, i de fer un abordatge integral dels reptes.

La indústria pornogràfica aprofita les xarxes socials. Cal tenir en compte els límits d'edat, les possibilitats i els perills que té cadascuna.

Instagram i TikTok no permeten publicar fotografies de persones sense roba, però hi ha maneres d'evitar la censura i perfils que promouen la pornografia a través de directes i sales privades. Segons la informació de suport i seguretat de l'aplicació i de TikTok, donen accés a unes funcions o altres en funció de l'edat de les persones que usen l'aplicació; a més, cal tenir 18 anys per poder emetre publicacions directes. Però, si no hi ha un control de les famílies, es poden botar els controls d'edat, atès que no hi ha més filtre que la pregunta inicial: Quan és el teu aniversari?

Twitter no restringeix contingut sexualment explícit, però es pot denunciar el que hagi estat publicat sense consentiment de les persones implicades. L'edat recomanada per utilitzar-lo és de 13 anys.

Imatge 1: Pregunta relacionada amb l'edat a l'inici de la instal·lació de l'aplicació TikTok

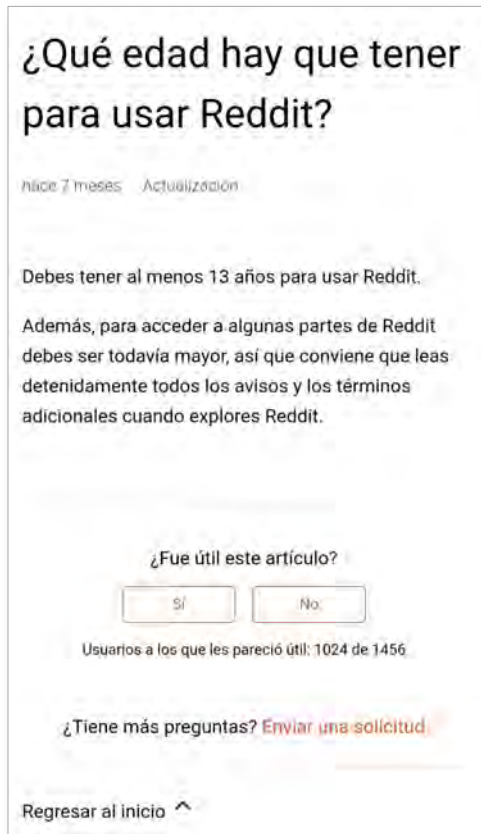

Font: Elaboració pròpia [captura de pantalla: 19 de juliol de 2023]

Reddit és una aplicació per consultar notícies i perquè les persones usuàries puguin compartir i crear contingut. Cercant la paraula *porno* apareixen vídeos i informació pornogràfica. Segons l'apartat oficial de suport de l'aplicació Reddit, l'edat mínima per accedir-hi és de 13 anys. També indica que «Además, para acceder a algunas partes de Reddit deber ser

todavía mayor, así que conviene que leas detenidamente todos los avisos y los términos adicionales cuando explores Reddit».

Imatge 2: Informació de la pàgina de suport de Reddit relacionada amb l'edat

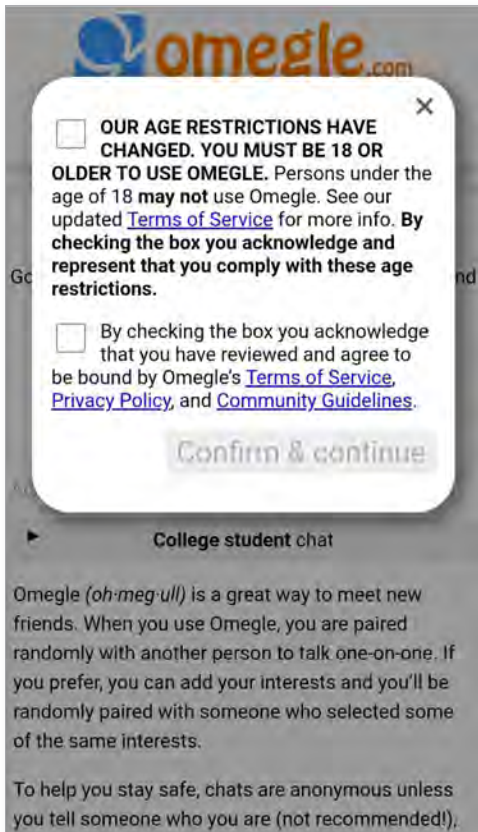

Font: Elaboració pròpia [captura de pantalla: 19 de juliol de 2023].

OnlyFans va néixer el 2016 perquè els simpatitzants poguessin seguir els influenciadors de moda i d'altres àmbits. El 2018, es va vendre a un propietari de webs de sexe en viu i l'aplicació es va especialitzar en pornografia. De fet, varen canviar el logo

de l'aplicació per dificultar que la reconeguessin. Quant al tema de què tractam, dificulta que les famílies la identifiquin si revisen les aplicacions de les persones menors. Avui dia, la pràctica més comuna seria la creació de continguts eròtics a canvi de doblers, però un segon perill és que hi ha nombroses aplicacions amb noms similars amb l'objectiu de confondre i tractar d'obtenir dades personals o robar contingut.

Imatge 3: Missatge d'Omegle abans d'usar l'aplicació

Font: Elaboració pròpia [captura de pantalla: 19 de juliol de 2023].

Omegle és una aplicació per xatejar amb persones desconegudes per text o per vídeo de forma aleatòria. Està directament relacionada amb el robatori d'imatges i la sextorsió, principalment a menors d'edat. Hi ha una gran facilitat per conèixer la direcció IP de l'altra persona, així es pot dur a terme la sextorsió d'una forma molt més amenaçant. A la captura de pantalla que hi ha més avall, es pot veure l'única pregunta que fa l'aplicació per comprovar la majoria d'edat a l'hora d'entrar i xatejar. No hi ha un control real.

5. Què es pot fer? Recomanacions

5.1. Què diuen els i les adolescents?

Els grups de discussió d'adolescents que han participat en l'estudi han fet propostes per millorar la situació actual:

- Reestructuració de l'EAS: Indiquen que és necessari un canvi del contingut, actualment centrat en els mètodes de prevenció de malalties de transmissió sexuals (MTS) i embarassos no desitjats, complementat amb informació sobre l'orientació sexual, la sexualitat i les relacions afectives i sexuals. Demanen espais segurs per resoldre dubtes i inquietuds, en grups reduïts i professionals qualificats. També consideren que l'EAS s'hauria d'iniciar a partir dels 8 anys, amb la finalitat d'establir unes bases sòlides.
- Regulació de la pornografia: Reconeixen que les famílies són primordials a l'hora de supervisar l'ús dels dispositius mòbils i les xarxes socials per frenar l'exposició i l'accés a la pornografia.

- Implicació de la família en els processos formatius: Consideren que és un element clau per millorar la situació actual, ja que l'EAS a casa ha de complementar la feina que es fa als centres educatius.

5.2. Què diuen les mares i els pares?

Ha quedat manifesta la importància que donen les famílies a l'EAS i la confiança que dipositen en els centres educatius, encara que també reclamen la seva col·laboració a l'hora de desenvolupar els programes i de rebre la formació per poder fer una comunicació adequada.

Segons les respostes, a les Balears l'estil educatiu parental dominant es basa en la comunicació de confiança i la normativitat democràtica. El 70,7 % de mares i el 63,4 % de pares prioritzen com a estratègies contractar un filtre parental i parlar del tema.

Les famílies sol·liciten formació principalment sobre l'accés segur a internet (70,3 %), la comunicació sobre sexualitat (69,6 %), i internet i tot el que implica (66,7 %), a fi de tenir una bona comunicació amb els fills i filles. Altres temàtiques d'interès són comunicació sobre pornografia (66,1 %), competències educatives de les famílies (64,1 %) i models de masculinitat i feminitat (58,5 %).

5.3. Què diuen les persones expertes?

La proposta que fan les persones expertes se centra a establir una estratègia integral a través de l'EAS i consensuar un model d'intervenció basat en el coneixement científic, de caràcter universal i obligatori des dels primers nivells educatius, impar-

tit per diferents professionals, amb la formació i l'assessorament del professorat i la col·laboració entre la família i l'escola. Així mateix, assenyalen la necessitat d'iniciar un procés de desaparició de la pornografia. El 34,4 % estan a favor d'abolir la pornografia (que no prohibir-la), i de controlar-ne estrictament la producció, la distribució i la visualització. Un 12,5 % destaca que la implicació de les famílies és un factor primordial. Un aspecte remarcable segons l'opinió de les persones expertes és la possibilitat que hi hagi filmacions que mostrin el cos i la sexualitat al marge de la pornografia, desenvolupant una cinematografia basada en criteris igualitaris, saludables, educatius, etc. que permetrien no considerar-les pornografia.

6. Què poden fer les famílies per mantenir un control?

El rol de les famílies ha canviat, ja que han adquirit noves obligacions respecte a les tecnologies. Si les famílies decideixen que els i les menors poden usar telèfons mòbils o qualsevol altre dispositiu, cal que controlin les aplicacions que descarreguen, que revisin que la informació que proporciona cada aplicació sigui la correcta i que comprovin els continguts que els i les menors puguen a les xarxes socials. Per tal d'acomplir aquesta tasca, hi ha diferents eines de control parental que es gestionen des del mòbil de les famílies i que controlen el mòbil del menor: activitat, aprovació o no de descàrregues, límits d'ús, bloqueig del dispositiu, localització, alertes de l'activitat, restricció de pàgines web, personalització de l'accés a pàgines web, restricció d'aplicacions, alertes de localització, establiment

d'horaris d'ús, botó d'emergència, consulta de missatges i telefonades, i monitoratge de les xarxes socials.

Les persones adultes tenen l'obligació de revisar les edats mínimes recomanables de les aplicacions, i, fins que les aplicacions no facin un control real de l'accés, és recomanable, encara que sigui una feina molt densa, que les utilitzin prèviament per saber a quin contingut accediran els menors. La recerca de referents positius també és una forma de completar aquest acompanyament als espais digitals.

Algunes altres bones pràctiques relacionades amb l'espai digital podrien ser elaborar un document amb acords entre les persones adultes i les menors en el qual s'estableixin les normes i també revisar conjuntament el dispositiu. Les normes poden ser el temps que es pot utilitzar, evitar que s'empri al vespre i no dur-lo al centre educatiu, entre d'altres. La revisió conjunta amb el o la menor pot ser analitzar el tipus d'ús que s'està fent del dispositiu; prendre consciència de quant de temps s'empra i quan, i comprovar les aplicacions usades i veure'n les intencions i els perills, de manera que el o la menor pugui aprendre a fer un bon ús de les noves tecnologies.

7. L'EAS integral, la solució consensuada

Al llarg de tot l'article ha quedat palès que, segons els adolescents, les famílies i les persones expertes, l'EAS integral és una de les millors solucions per combatre l'impacte de la pornografia.

L'EAS integral ha de ser un model d'intervenció amb perspectiva feminista basat en el coneixement científic,

en els drets humans i en el concepte de benestar; universal i obligatori; adaptat a l'edat i al moment evolutiu, i entès com una contribució per aconseguir una societat més justa.

Els Estàndards d'Educació Sexual per a Europa plantegen una estratègia integral a partir de la proposta de les 5 P.

P1. Prevenció

La prevenció es divideix en tres nivells, seguint un ordre ascendent: la prevenció universal i la selectiva, mitjançant les quals es desenvolupen accions de sensibilització social, i la prevenció indicada per a casos ja expressats.

1. La prevenció universal es materialitza amb l'EAS als centres educatius i culturals, des d'edats primerenques, per a tota la població i amb la implicació de les mares i dels pares.
2. La prevenció selectiva se centra en la població en risc de ser víctima de produccions pornogràfiques a través de l'explotació sexual a la infància i adolescència (ESIA) o de patir nivells de consum problemàtic de pornografia (CPP).
3. La prevenció indicada s'aplica a les persones amb un major risc de patir addiccions comportamentals vinculades a internet i la pornografia. Cal que s'implanti un sistema d'acreditacions que permeti evidenciar els efectes de la prevenció. La creació de material didàctic i d'altres tipus (filmacions, llibres, còmics, etc.) són elements necessaris per respondre a la curiositat i evitar el consum de pornografia.

P2. Protecció

El treball en xarxa entre serveis comunitaris (educatius, sanitaris, socials, de joventut, igualtat, etc.) permet desenvolupar la capacitat d'identificar situacions d'explotació sexual infantil i adolescent (ESIA) relacionades amb la producció de pornografia i, en conseqüència, promoure programes de suport per a les víctimes.

P3. Participació

Les principals formes de participació són les següents:

1. Crear espais permanents que permetin la consulta i la participació amb la finalitat d'actualitzar l'EAS.
2. Fomentar la investigació participativa amb les finalitats següents:
  - a) Conèixer l'impacte de la pornografia en línia en els infants, adolescents i joves; les tendències actuals, i l'opinió de les persones expertes sobre l'oferta, el consum i els processos d'escalada de la conducta.
  - b) Saber per què l'EAS no respon a les necessitats, les inquietuds i els dubtes d'infants, joves i adolescents.
3. Conèixer l'evolució de les modalitats d'oferta (xarxes socials, videojocs, etc.).

P4. Persecució

Les principals propostes són les següents:

1. Promoure controls legals per evitar els aspectes més negatius de l'NPO.

2. Generar legislacions clares i estrictes que promoguin la publicitat amb perspectiva de gènere, el respecte i la salut sexual.
3. Augmentar el rigor en les polítiques per eliminar el contingut sexual violent, misogin, masclista i d'abusos a la infància i l'adolescència.
4. Restringir l'accés a les pàgines web que distribueixen pornografia de forma assequible i accessible.

P5. Promoció

L'objectiu és promoure relacions igualitàries i una sexualitat saludable, que no generi víctimes, i fomentar masculinitats alternatives i una comunicació audiovisual que no mostri imatges sexualitzades i denigratòries de les dones.

Referències bibliogràfiques

- ALARIO, M. (2021). *Política sexual de la pornografia. Sexo, desigualdad, violencia*. Cátedra.
- BALLESTER, L.; ORTE, C.; JÓVENES E INCLUSIÓN (2018). *Nueva pornografía y cambios en las relaciones interpersonales*. Ediciones Octaedro.
- BIOTA, I.; DOSIL-SANTAMARIA, M.; MONDRAGON, N. I.; OZAMIZ-ETXEBARRIA, N. (2022). Analyzing University Students' Perceptions Regarding Mainstream Pornography and Its Link to SDG5. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(13), 8055. <https://doi.org/10.3390/ijerph19138055>.

